

Date: 19th June-2026

**ABDURAUF FITRATNING “ABULFAYZZON” DRAMASIDA TARIXIY
HAQIQAT**

Yuliyeva Mahtob Nasilloevna

Buxoro tuman 1-son texnikumi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Abdurauf Fitratning “Abulfayzzon” dramasi tarixiy haqiqat nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Asarda tarixiy voqealar, Buxoro siyosiy muhiti, hokimiyat va shaxs munosabatlari, tarixiy obrazlarning badiiy talqini hamda muallifning ijtimoiy-falsafiy qarashlari yoritiladi. Fitrat tarixiy materialdan foydalanish orqali nafaqat o'tmishni tasvirlagan, balki zamonasining dolzarb muammolariga ham munosabat bildirgan. Kalit so'zlar: tarixiy haqiqat, drama, tragediya, Fitrat, Abulfayzzon, badiiy talqin.

Kirish

Abdurauf Fitrat o'zbek jadid adabiyotining yirik vakillaridan biri bo'lib, uning dramaturgik merosi milliy adabiyot taraqqiyotida muhim o'rin egallaydi. “Abulfayzzon” dramasi tarixiy mavzuda yaratilgan va o'zbek dramaturgiyasidagi ilk tarixiy tragediyalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Asar markazida Buxoro tarixidagi murakkab siyosiy jarayonlar, hokimiyat uchun kurash va insoniy fojea turadi. Fitrat tarixni oddiy voqealar ketma-ketligi sifatida emas, balki jamiyat taqdirini belgilovchi omil sifatida talqin qiladi.

Asarda tarixiy asos va tarixiy haqiqat

Drama voqealari Ashtarxoniylar sulolasining so'nggi davriga bog'liq. Abulfayzzon obrazi tarixiy shaxs sifatida davlat boshqaruvidagi inqiroz, ichki nizolar va siyosiy beqarorlik fonida tasvirlanadi. Fitrat tarixiy manbalarga tayangan holda voqealarni qayta ishlaydi va badiiy umumlashtirish usulidan foydalanadi.

Tarixiy haqiqat asarda faqat faktlarni takrorlash emas, balki davr ruhini ochib berish orqali namoyon bo'ladi. Muallif hukmdor ruhiyati, qo'rquv, shubha, mansab va hokimiyatning inson ongiga ta'sirini chuqur ko'rsatadi. Shu jihatdan drama tarixiylik bilan birga falsafiy mazmun ham kasb etadi.

Obrazlar tizimi va tarixiy talqin

Asarda Abulfayzzon markaziy tragik qahramon sifatida gavydalanadi. U hokimiyatni saqlab qolishga intilgan sari ma'naviy tanazzulga yuz tutadi. Fitrat obrazni mutlaq yovuz yoki mutlaq ijobiy ko'rinishda emas, balki murakkab ichki ziddiyatlarga ega shaxs sifatida tasvirlaydi.

Yordamchi obrazlar ham tarixiy jarayonlarni ochishga xizmat qiladi. Ular orqali saroy muhiti, siyosiy manfaatlar va ijtimoiy qarama-qarshiliklar yoritiladi. Tarixiy haqiqat obrazlar nutqi va harakati orqali ochiladi.

Date: 19th June-2026

Fitratning g'oyaviy maqsadi

Fitrat tarixiy voqealarni tasvirlash orqali milliy uyg'onish, adolatli boshqaruv va jamiyat masalalarini ilgari suradi. Drama yozilgan davr ham ijtimoiy o'zgarishlarga boy bo'lgani sababli asardagi tarixiy voqealar zamonaviy mazmun kasb etadi.

Muallifning asosiy g'oyalaridan biri — zo'ravonlik va mutlaq hokimiyatning jamiyatni tanazzulga olib borishidir. Shu sababli "Abulfayzxon" tarixiy asar bo'lish bilan birga ijtimoiy ogohlantiruvchi drama sifatida ham ahamiyatlidir.

Badiiy mahorat va uslub

Fitrat tarixiy materialni dramatik konflikt bilan uyg'unlashtiradi. Dialoglar, ichki ziddiyatlar va voqealar rivoji asarning ta'sirchanligini oshiradi. Tarixiy muhitni yaratishda til, obraz va ramziy ifodalar muhim rol o'ynaydi.

Drama o'zbek dramaturgiyasida tarixiy janrning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan va keyingi tarixiy asarlar uchun muhim tajriba bo'lib xizmat qilgan.

Xulosa

Abdurauf Fitratning "Abulfayzxon" dramasi tarixiy haqiqatni badiiy talqin qilishning yorqin namunasi hisoblanadi. Asarda tarixiy voqealar va obrazlar orqali hokimiyat, mas'uliyat, adolat hamda insoniy tanlov masalalari yoritiladi. Fitrat tarixni o'tmish xotirasi sifatida emas, balki kelajak uchun saboq sifatida talqin etadi. Shu bois asar bugungi kunda ham ilmiy va adabiy jihatdan dolzarbligini saqlab kelmoqda.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi dramatism va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

"Abulfayzxon" bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi dramatism va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

"Abulfayzxon" bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi dramatism va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

"Abulfayzxon" bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Date: 19th June-2026

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi drammatizm va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

“Abulfayzxon” bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi drammatizm va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

“Abulfayzxon” bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi drammatizm va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

“Abulfayzxon” bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi drammatizm va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

“Abulfayzxon” bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

Tarixiy haqiqat masalasi adabiyotshunoslikda muhim nazariy tushuncha sanaladi. Tarixiy asarda muallif tarixiy faktlarni aynan ko'chirmaydi, balki ularni badiiy tafakkur orqali qayta yaratadi. Fitrat ham aynan shu usuldan foydalangan. Asardagi drammatizm va ruhiy tahlil tarixiy voqealarni yanada ta'sirchan ko'rsatadi.

“Abulfayzxon” bugungi o'quvchi uchun ham dolzarbdir. Chunki unda davlat boshqaruvi, mas'uliyat, adolat va insoniy qadriyatlar haqidagi qarashlar yoritilgan. Tarixiy haqiqatning badiiy ifodasi asarni zamondan ustun qo'yadi.

